

Politicele de reprimare a "meseriei cerșutului" în prima jumătate a secolului al XIX-lea

Livadă-Cadeschi, Ligia

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Livadă-Cadeschi, L. (2008). Politicele de reprimare a "meseriei cerșutului" în prima jumătate a secolului al XIX-lea. *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 8(3), 541-562. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-55951-5>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY-NC-ND Lizenz (Namensnennung-Nicht-kommerziell-Keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/1.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY-NC-ND Licence (Attribution-Non Commercial-NoDerivatives). For more information see:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/1.0>

Politicile de reprimare a „meseriei cerșutului“ în prima jumătate a secolului al XIX-lea

LIGIA LIVADĂ-CADESCHI

Figură ambivalentă, subiect pasiv, dar necesar al relației caritabile sau solicitant impertinent și adesea agresiv al unei pomeni pe care comportamentul său însuși i-o interzice, săracul cerșetor se impune treptat interesului diferitelor alcătuirii politice, pe măsură ce acestea evoluează spre statul modern. Măsurile împotriva cerșetoriei alunecă progresiv în domeniul represiunii propriu-zise, dar violența pe care o atinge această represiune nu este nici pe departe direct proporțională cu dimensiunile reale ale fenomenului pauperizării și marginalizării anumitor categorii sociale¹:

„Reprimarea vagabondajului la începutul timpurilor moderne stă sub semnul neliniștii sociale a epocii și al exigențelor pieței muncii, dar ea exprimă în același timp preocupările statului modern, avid să-și afirme concret propria influență asupra vieții sociale”².

În secolul al XVII-lea, reforma asistenței devenise deja un element al ideologiei statului modern:

„Amplourea dezbaterilor asupra problemelor cerșetoriei se explică tocmai prin caracterul public și etatist al reformei asistenței: secolul care a elaborat noțiunea și doctrina *rațiunii de stat* a făcut din această reformă un instrument al politicii statului modern”³.

Personaje dintotdeauna foarte prezente, în spațiul urban, mai ales, cerșetorii au trecut cu timpul din sfera interesului individual al bunului creștin în cea a îndatoririlor civice și patriotice ale bunului cetățean. În spațiul muntean, această mutație se produce mai cu seamă în prima jumătate a secolului al XIX-lea (dezvoltând un proces care debutase deja către jumătatea secolului precedent) și se traduce prin înființarea primelor instituții publice de asistență. Trecerea lor de la stadiul de proiect la cel de realizare practică efectivă nu e lipsită de tatonări, ezitări și eșecuri, nu doar din cele inerente oricăror încercări. Etatismul structural al acestor alcătuirii le-a condamnat dintru bun început la incapacitate decizională, anchiloză administrativă și deficite financiare cronice.

---

¹ Pentru problema cerșetoriei în spațiul românesc în raport cu cel european, v. Ligia LIVADĂ-CADESCHI, „*Fără de treabă în politică. Cerșetorii în secolul al XVIII-lea românesc*”, *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, vol. III, no. 1, 2003, pp. 201-218.

² Bronislaw GEREMEK, „Marginalitățile”, în *Enciclopedia Einaudi*, vol. VIII, Torino, 1977-1984, p. 762 (trad. n.).

³ IDEM, *La potence ou la pitié. L'Europe et les pauvres du Moyen Âge à nos jours*, Gallimard, Paris, 1987, pp. 261-262 (trad. n.).

Spitalele, școlile publice și casele făcătoare de bine și de folos obștesc cădeau, conform Regulamentului Organic al Valahiei, în sarcina ministrului *Trebilor din Lăuntru*, urmând ca ele să fie reglementate prin legiuri ulterioare; aceste atribuții s-au luat ministrului *Trebilor din Lăuntru* prin Legea din 1831 asupra *Îndatoririlor Logofeții Trebilor Bisericești*¹. Revenind la Regulamentul Organic, acesta înscrisa, în proiectul de buget pe care îl incorpora, și cheltuielile sociale pe care statul înțelegea să și le asume: alocații pentru seminariile din București și Craiova și pentru școlile publice din București și din celelalte orașe, pensii pentru „văduve și alte obraze, cum se obișnuise și în trecut, mili ce se împart la săraci în zile mari ale anului, după un obicei întotdeauna păzit” (50 000 lei), „cheltuiala tuturor cerșetorilor carii să vor așeza la un loc” (50 000 lei), orfanotrofia din București (100 000 lei), bani pentru trei spitale (150 000 lei)². În Regulamentul Organic, ediția din 1847, menținându-se sumele de 350 000 pentru școli, 100 000 pentru orfanotrofie și 150 000 pentru spitale, se specifică lămurit că pentru toate aceste cheltuieli vistieria dă numai 200 000 lei, restul urmând să se plătească din Casa Centrală a Mitropoliei³. Încercarea de a asocia biserica finanțării operei de binefacere nu fusese străină nici ediției din 1831 a Regulamentului Valahiei. Anexa B cuprinzătoare de „sume de peste an al fieșicăruia venit al statului” înscrisă la ultima rubrică „partea ce se va lua din veniturile avuturilor nemisăcătoare a mitropoliei, a episcopiiilor și a tuturor mânăstirilor fără osebite”, estimată la 400 000 lei (dintr-un total al veniturilor statului de 14 319 000 lei)⁴.

Casele publice, adică institutul sărmanilor, al cerșătorilor, precum și casele ajutoarelor ce sunt împărțite pe la sărmani și biserici și schituri întrebuințate, fuseseră organizate inițial într-o direcție (ianuarie 1832), supusă ulterior tutelei unei eforii (aprilie 1832). Responsabilitatea bune desfășurări a activității acestora revenea logofătului *trebilor bisericești*, mijlocitor între casele publice și domnie. Eforia era condusă de trei efori, sub controlul cărora se afla *Direcția Caselor Făcătoare de Bine* alcătuită dintr-un director, un casier, un registrator și doi logofeți⁵.

Organizarea efectivă, preluarea și îndeplinirea obligațiilor noii instituții se realizează însă dificil și nu în puțin timp⁶. Dintre principalele direcții de activitate ale acesteia, mai eficiente se vor fi dovedit asistarea orfanilor prin sistemul plasamentului la doici, asistarea financiară ocazională a unui anumit număr de săraci, cu prilejul unor sărbători religioase (Paștele, Crăciunul, sfântul patron al domnului în scaun) și înmormântarea oamenilor fără căpătâi, săvârșiți din viață în plină stradă și rămași acolo în lipsa oricăror legături de familie. La polul opus, obiectivele cel mai dificil de realizat rămân înființarea a două institute, unul pentru copiii orfani mai mari de trei ani (vârstă pâna la care erau crescuți de doici, la domiciliul acestora) și altul pentru cerșetori.

¹ *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, ed. Paul NEGULESCU și George ALEXIANU, București, 1944, p. 69.

² *Ibidem*, p. 17-18.

³ *Ibidem*, p. 18, nota 3.

⁴ *Ibidem*, p. 87.

⁵ Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), București, inv. 2347, fond „Eforia Caselor Făcătoare de Bine”, prefață.

⁶ Pentru detalii v. Ligia LIVADĂ-CADESCHI, „Prima instituție de asistență socială publică din Țara Românească: Eforia Caselor Făcătoare de Bine, 1832-1850”, *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, vol. II, no. 3, 2002, pp. 837-849.

La 30 ianuarie 1832, căpăta „putere de pravilă“ proiectul *Regulamentului pentru Institutul sărmanilor copii, pentru Institutul cerșetorilor, pentru Casele ajutoarelor ce se împărțesc pe la săraci pe la zile de sărbători mari și la biserici și schituri întrebuintate*¹. Regulamentul era împărțit pe secțiuni și capitole. Primele dintre acestea priveau formalitățile administrative referitoare la „obrazele care vor arăta cuviincioasele dovezi și vor dobândi drept a se împărțăși din periodiceștile ajutoare ale Casii de milostenie“ și schema de funcționare (număr de angajați, atribuții, localurile administrației) a *caselor publice*. Capitolul al doilea din proiect, împărțit la rândul său în trei secțiuni, reglementează „strângerea și așezarea sărmanilor, îndatoririle doicilor și căutarea copiilor, primirea și creșterea copiilor în institut“.

Capitolul al treilea al acestuia se referă, în două secțiuni, la cerșetori. Conform prevederilor sale:

„Supt numire de cerșetori se înțelege acele fețe scăpătate care din pricina betesușurilor neputând să se hrănească cu munca, aleargă prin biserici și pe uliță de cer milă de la trecători. Stăpânirea nemaiputând suferi umilitoarea priveliște și ticăloșia cerșetorilor au hotărât suma de lei cinci zeci mii pe an pentru asigurarea ținării lor [...] Toți cerșetorii din București se vor strânge de către Agie [poliție, n.n.] și câți dintrânșii vor fi căsătoriți se vor îndatora a locui pe la casele lor și vor avea pensii de la institut fieșcare câte lei 15 pe lună, bez un rând de haine pe tot anu. [...] Câți cerșetori sau cerșetoare fiind sdravene s-au obișnuit a trăi cu cerșetoria din pricina trândăvirilor, să fie siliți, în București prin Agie, iar prin orașe de către polițaiu, a nu se mai arăta prin biserici sau pe ulițe ca să ceară milă și a munci ca să-și ție viața. Câți dintrânșii vor îndrăzni să calce aceste porunci ale stăpânirii să se pedepsească [...], osândindu-se unii ca aceia la bătaie și la îndatorirea de a lucra la lucruri de ale orașului, precum la zidiri obștești, caldarâmuri, curățenia drumurilor și altele asemenea, dându-li-se o plată trebuincioasă pentru a se putea hrăni“.

Cerșetorii fără familii urmau, așadar, să fie internați într-un institut „unde vor avea hrana și îmbrăcămintea lor de la stăpânire“, locuind însă separat bărbații de femei.

„Ca să se stârpească relele năravuri și statul să nu facă în zadar cheltuiala ținării acestor cerșetori, [deși existaseră voci în Adunare că „ceea ce se face pentru iubirea de omenire și pentru milostenie, niciodată nu se poate socoti de zadarnică“] direcția să îngrijească a-i pune să învețe vreun meșteșug potrivit cu starea nemerniciei fieștecăruia“.

Produsele rezultate urmau să se vândă; suma rămasă după recuperarea cheltuielilor de producție se împărțea în două părți egale, una revenea caselor, cealaltă cerșetorului meșteșugar. Acesta intra însă în posesia *capitălașului* său numai la ieșirea din institut, condiționată la rândul ei de angajamentul de „a nu mai îmbrățișa meseria cerșetoriei, ci a se băga la vreun meșteșug prin știința direcției“.

În interiorul institutului, neconstruit încă, femeile și bărbații locuiau și mâncau separat; erau obligați să respecte un program strict, cu ore de muncă și de închinăciune, de două ori pe zi, iar „tot felul de cuvinte netrebne și împoriva cuviinței vor fi

¹ *Analele Parlamentare ale României*, tom II, *Obicinuita Obștească Adunare a Țării Românești, 1831-1832*, Imprimeria Statului, București, 1832, pp. 255-268.

cu strășnicie poprite". Institutul urma să beneficieze de serviciile unui medic, iar pensionarii grav bolnavi erau trimiși la spital, fiind primiți înapoi după însănătoșire.

Numărul cerșetorilor asistați de stat se ridica, în conformitate cu prevederile regulamentului, la 120, dintre care 70 în institut și 50 cu pensie. În cazul în care numărul cerșetorilor ar fi depășit cifrele stabilite, aceștia urmau să fie trimiși pe la mănăstiri „până se va deschide vreun loc în institut sau între pensionari de va fi familist”.

Pe cât de amănunțit imaginată fusese organizarea normativă a celor două institut, pe atât de dificilă se va fi dovedit transpunerea ei în practică. Tatonările durează din nou câțiva ani. Cauza fundamentală a tuturor amănărilor, care lovesc începerea lucrărilor la cele două construcții, este lipsa banilor. Bani de la vistierie sosesc greu și adesea cu mari întârzieri. Bani de la mănăstirile închinat, cu care ele ar fi trebuit să contribuie, prin intermediul Casei Centrale a Mitropoliei, la susținerea operei de binefacere, nu sosesc niciodată.

În bugetul Valahiei pe 1835 apar cheltuielile *Casei cerșetorilor* mai întâi la Plum-buita, apoi la schitul Malamuc¹. De la sfârșitul aceluiași an, documentele din inventarul 2347, fond „Eforia Caselor Făcătoare de Bine” de la Arhivele Naționale Istorice Centrale din București înregistrează cazuri de cerșetori trimiși sau eliberați la și de la schitul Malamuc (dosarele 170/1835; 172/1835-1837; 195/1836; 196, 199/1836-1837; 203, 219/1837; 229, 239/1838; 243, 247/1838-1839). Sume pentru hrana cerșetorilor șezători în București și pentru a celor de la Malamuc apar și în bugetele pe anii 1839-1841 inclusiv. În anul 1839 casa cerșetorilor ajută 41 de cerșetori din București cu câte 15 lei pe lună și întreține 60 de cerșetori în schitul Malamuc cu câte 1 leu pe zi². În jurul anilor 1840 sunt menționați în documente bolnavi săraci sau cerșetori trimiși la Mărcuța, din 1841-1842, apare în bugetul Valahiei *Institutul de smintiți de la Mărcuța*³, pentru ca din 1843 să întâlnim *Institutul smintiților și cerșătorilor de la Mărcuța*⁴. Fără a avea pentru moment și alte informații despre înființarea, organizarea și modul de funcționare al respectivului institut, putem bănuși că ea datează din 1843, dată după care apare aproape în fiecare an în *Buletin. Gazetă Oficială a Țării Românești* (cu prilejul anunțării licitațiilor organizate de Eforia Caselor Făcătoare de Bine pentru hrana sau îmbrăcămintea pensionarilor săi).

Raportarea la cerșetorie, asimilată definitiv și ireversibil unei meserii ilicite, se înscrie, așadar, natural aproape, am putea spune, pe traiectoria modernizării societății românești din prima jumătate a veacului al XIX-lea. Necesitatea înnoirilor de tot felul care anima toate mințile luminate capabile fie numai nu putea ignora iubirea de omenire și facerile de bine prin care aceasta trecea din sfera strict intelectuală, în cea a alcătuirilor sociale. Justa întocmire a acestora marchează progresul într-o civilizație din perspectiva binelui comun:

„Așezările cele iubitoare de omenire atât mai mult izbutesc, precât neamurile înaintază spre civilizație. Pentru aceasta dar iubitorii de patrie stăpânitori

¹ Ioan C. FILITTI, *Domniile române sub Regulamentul Organic, 1834-1848*, Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea, București, 1915, p. 177.

² Dr. Iacob FELIX, *Istoria igienei în România în secolul al XIX-lea și starea ei la începutul secolului al XX-lea*, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1901, partea II, p. 9.

³ Ioan C. FILITTI, *Domniile române...cit.*, p. 185, nota 4.

⁴ *Buletin. Gazetă Oficială a Țării Românești*, nr. 105, 22 nov. 1843, p. 421.

ocrotindu-le arată nu numai iubirea de omenire a sufletelor lor, ci încă și îngrijirea ce au pentru binele obștesc¹.

Atenția acordată cerșetorilor, din această perspectivă, uzează de două logici aparent fundamental diferite, în fapt complementare, asistența și represiunea. Punctul de congruență al acestora rămâne interzicerea necondiționată a cerșetoriei. Teoretic, săracii reduși la mila publică se împart în două mari categorii, cărora le corespund maniere diferite de asistare. Familistii primeau o pensie lunară de la stat, care le-ar fi permis teoretic să supraviețuiască renunțând definitiv la practica cerșutului. Nefamilistii (și în mod prioritar cei cu handicapuri grave) erau internați în institutul cerșetorilor. Practic însă, institutul cumulează vocația de asistență cu cea represivă, atâta vreme cât aici erau internați nu doar cei care o cereau în mod expres, ci și *pensionistii* prinși în continuare cerșind sau recidiviștii acestei practici, iar eliberarea din institut se făcea pe baza unei *chezășii*, prin care chezașul se angaja în fața autorităților că nu va mai permite fostului internat să practice *meseria cerșutului*. În ianuarie 1838, *comisia vâpselii negre* înștiința Eforia că

„înfățișatul Ion moraru cerșetorul încă într-un rând găsindu-se de câte epistatăii mahalalei lor umblând cu cerșutul spre supărarea norodului s-au ridicat de l-au adus la comisie și după rugăciunea ce au făcut de ertare s-au dat pe chezașie că se va părăsi, apoi fiindcă n-au fost următor căci s-au găsit de isnoavă cerând pe ulițe [...] l-au ridicat și trimițându-se la acea cinstită eforie [...] ca să-l statornicească la balamuc [!] între ceilalți asemenați lui”².

Că respectivele așezăminte nu erau lipsite de legătură cu aspectul punitiv al practicilor sociale, o demonstrează internarea între zidurile lor a unor condamnați penal, fie preventiv după ispășirea pedepsei, fie din motive medicale grave, chiar pe perioada acesteia. *Delă în pricina lui Gheorghe sin Costandin ce s-au fost trimis la schitu Malamucu între opt cerșători și s-au dovedit hoțu*³, trimite la cazul unui personaj bănuțat a fi un evadat periculos. „Îngrijitorul” cerșetorilor de la schitul Malamuc anunța Eforia că:

„Între opt cerșători ce este trimis de la cinstita comisie de roșu unu anume Gheorghe sin Costandin este sănătos din sud Vlașca sat Ionești bălai la chip avea barbă și aici și-au ras-o. După multe laude netremnice ce au zis și după științele altora s-au dovedit că au fost unu dintre hoți ce au scăpat din pușcărie în trecuți ani. Găsind la dânsul o teacă cu trei cuțițe am luat-o temându-mă după ale lui laude netremnice să nu se întâmple să facă rău cuiva”⁴.

Eforia sesizează *Dvornicia temnițelor* care, la rândul ei,

„face cunoscut că după cercetarea ce i s-au făcut dovedindu-se că numitul pentru omorul ce au săvârșit asupra unui Manolache curățitorul de private s-au fost și osândit la ocnă, carele făcându-și termenul hotărât s-au slobozit, de aceia să întoarcă înapoi ca să trimiță iarăși prin ocârmuirea locală la locul său”⁵.

¹ *Ibidem*, nr. 24, 3 aprilie 1838, p. 93.

² ANIC, fond „Eforia caselor făcătoare de bine”, dosar 229/1838, f. 1.

³ *Ibidem*, dosar 199/1836.

⁴ *Ibidem*, f. 1.

⁵ *Ibidem*, f. 6.

„Dovedindu-se îndreptat de vina sa”, Gheorghe revine, sub paza dorobanțului, la Malamuc, unde îngrijitorul îl preia, conformându-se ordinelor superiorilor săi: „să-l primești și în rândul cerșătorilor cu cele trebuincioase ale vieții sale”¹. Dincolo de semnalarea unui caz inedit de cerșetor ucigaș, documentele acestei pricini stau mărturie pentru ceea ce are aerul unei foarte ciudate reintegrări sociale, am spune noi astăzi, comandată în primul rând de rațiuni de apărare a ordinii publice. Teoretic un personaj valid și agresiv, cel puțin la nivel verbal, așa cum este prezentat acest Gheorghe, nu ar fi avut nici o justificare să se prenumere printre pensionarii institutului cerșetorilor; practic autoritățile, atât cele administrative, cât și cele judecătorești, par să prefere varianta primirii sale în așezământul de la Malamuc, plasându-l astfel sub oarecare supraveghere și mai ales îndepărtându-l din spațiul public, în condițiile în care posibilitățile cerșetorilor de a ieși din institut erau destul de serios reglementate și îngrădite.

La fel pentru *Stan sin Tudor Buturușă ce i se zice și Vulpan*,

„luând în băgare de seamă atât arătarea ce ne face vornicia temniților, pentru proasta stare întru care se află numitul arestant, uscându-i-se mâna dreaptă cu totul, iar din cea stângă doă degete, cât și mijlocirea sa de a se trimite acel arestant la vreo mănăstire să petreacă rămășița vieții sale, cu prilejul sărbătorii Sfântului Nicolae, pe temeiul art. 298 din Regulamentul Organic, poruncim cele următoare: Arestantul Stanciul sin Tudor Buturușă ce-i zice și Vulpan să iartă din hotărâta lui osândă și acel departament [al dreptății, n.n.] se va înțelege cu acela al credinții ca să se așeze numitul între cerșetori pentru îndestularea sa cu hrană, lăcuință, îmbrăcăminte”².

Prezența celor două tipuri de internați în institutul cerșetorilor nu ni se pare întâmplătoare. Delictele penale și cerșetoria se regăsesc alăturate prin caracterul lor de ilegalitate. Periculoase în grade diferite pentru corpul social, ele împărtășesc o natură similară. Cerșetoria devine specie, dacă nu neapărat a marii criminalități, cel puțin a delincvenței populare. Criminalizarea treptată a cerșetoriei, către anii 1860, va conduce la asimilarea cerșitului profesionist cu vagabondajul, deja incriminat penal și pedepsit prin închisoare (în instituții care pierd orice fel de afinitate cu sfera binefacerii, pentru a se cantona definitiv în cea penitenciar-carcerală).

Conotațiile coercitive ale internării în institutul cerșetorilor nu erau străine contemporanilor acestuia. Pe de o parte, autoritățile înseși motivează adesea trimiterea unor persoane la Malamuc prin necesitatea îndreptării acestora („cerșetori ce se vor îndrepta și vor cere a eși din institut ca să se apuce de muncă”). Pe de altă parte, așezământul era, cel puțin teoretic, dotat cu paznici, a căror principală însărcinare era prevenirea evadărilor. Aceștia erau subordonați autorităților locale ale județului (în cazul Malamucului, *otcârmuirea* județului Ilfov). Lipsa de entuziasm a străjilor sau pur și simplu absența lor, lăsa internaților posibilitatea de a fugi din institut, de obicei cu hainele primite, prilejuind astfel Eforiei neplăceri suplimentare legate de necesitatea recuperării acestora. În aprilie 1838, îngrijitorul cerșetorilor de la Malamuc raporta superiorilor săi, că de trei zile

„nu s-au văzut caraculă în curtea institutului din care pricină au fugit un cerșetor noaptea cu toate hainile ce i s-au dat la Paști, al căruia nume și haine se

¹ *Ibidem*, f. 8.

² *Ibidem*, dosar 219/1837, ff. 1-3.

arată la vale. Și dând în cunoștința cinstitei suptocârmuiri a plășii Gherghița ca să dea poruncă pe la toate străjile, unde se va prinde să-l aducă iarăși la institut, până acum am așteptat și nu s-au văzut“.

Aproape o lună mai târziu „au fugit o femeie cerșetoare când ne aflam cu toți în sfânta biserică“ (în ziua de Înălțare), iar peste câteva zile „unul din cerșetori au fugit cu hainile ce i s-au dat la Paști, noaptea fiind caraula în institut“¹. Eforia trimitea ulterior o înștiințare *otcârmuitorului* de Ilfov „să se facă cunoscut că straja ce este orânduită la Malamuc nu-și urmează datoria și dintr-această pricină au fugit un cerșetor cu hainele“, iar *suptocârmuitorul*, responsabilul direct probabil cu organizarea pazei așezământului, „nu se vede nici la o lună o dată prin mănăstire“².

În teorie, cerșitul este cu desăvârșire interzis, iar cei care îl practică se expun riscului arestării și internării în așezămintele special destinate acestui scop. În practică, eforturile autorităților administrative, de a impune respectarea acestei interdicții și de a stăvili cerșetoria prin mijloace polițienești, întâmpină cel puțin două obstacole diferite, dar cu rezultate similare. Pe de o parte, rolul social tradițional al săracului, ca destinatar privilegiat al pomenii, semn vizibil și prin urmare de neconturnat, al virtuții individuale a milosteniei și relația specială pe care săracul o întreține, din această perspectivă, cu Biserica și cu spațiul religios, în general. Pe de altă parte, eternele conflicte de competență între diferitele ramuri administrative și insuficiența unui aparat polițienesc, capabil să stăvilească o practică atât de veche și cu conotații religioase majore, precum cerșetoria. În plus, întregul sistem de eradicare a cerșetoriei, imaginat de Regulamentul Organic, era minat din start de contradicția structurală fundamentală între interzicerea generală și necondiționată a cerșutului și numărul de locuri strict limitat în institutul cerșetorilor sau pe listele de asistați la domiciliu.

În aprilie 1838 *comisia văpselii galbene* trimitea Eforiei 12 persoane „ce s-au găsit astăzi cerșind la biserica Cișmelii“. Eforia, la rândul ei, îi trimite înapoi comisiei respective, arătând că

„la cercetarea ce li s-au făcut de către prezidenție au tăgăduit cu totul arătând că la biserică au mers pentru evlavia, iar nu pentru cerșut. De aceia prezidenția îi înapoiază cu aceasta și pohtește pe cinstita comisie ca să-i dea pe chezășie spre a nu mai umbla cu cerșutul, căci prezidenția acum nu are nici vacanție ca să-i așaze în institut, nici oameni ca să-i păzească“³.

Pe de altă parte, Eforia chiar dacă nu va fi fost câtuși de puțin convinsă de evlavia respectivilor indivizi, nu dispunea de mijloacele de a-i reține timp mai îndelungat. Agia, la rândul ei, singura capabilă să asigure paza acestor arestați insignifianți, își declină orice responsabilitate, atâta vreme cât între atribuțiile ei clar definite intra numai arestarea, nu și deținerea cerșetorilor prinși în flagrant. Aceasta trimitea periodic Eforiei cerșetorii prinși pe ulițe „spre a-i căpătui precum este aceasta așezată de stăpânire, ca să nu se mai preumbe pe ulițe cerșind“. Eforia la rândul ei „pohtește pe cinstita agie ca să-i ție acolea până va pune la cale trimiteria la institutul Malamucu, însă pentru câte fețe va fi vacanță acolo“, în cazul

¹ *Ibidem*, dosar 229/1838, ff. 24; 34-35.

² *Ibidem*, dosar 231/1838, f. 34.

³ *Ibidem*, dosar 237/1838, ff. 1^v-2.

celorlalți rămânând ca „cinstita agie să-i mărginească prin chipurile ce cunoaște”. Cazul cerșetorilor pentru care nu se găsesc soluții ajunge în cele din urmă în atenția *Departamentului pricinilor din lăuntru*, care se adresează dojenitor forului tutelar al Eforiei, *Logofeția bisericestilor*:

„Atât agia cât și comisiile vopselilor nu se pot îndeletnici a ținea în a lor străjuire pe unii ca aceștia, avându-și în parte însărcinările lor asupra altor îngrijiri și privegheri și în proiectul pentru institutul sârmanilor copii, a casii cerșătorilor și celelalte se deslușește în ce chip să se urmeze cu dânsii când nu va fi vacanție la locul hotărât pentru a lor soartă. De aceia pătimesc regulile statornicite prin pomenitul proiect. Departamentul nu lipsește cu aceasta a trimite pe mai jos însemnații șapte cerșetori la acea cinstită logofeție rugând ca să binevoiască a pune la cale cele de cuviință, atât cu aceștia cât și cu alții ce se vor mai îndrepta de la agie”.

Eforia la rândul ei nu găsește altă soluție decât să-i elibereze, căutând pentru ei „chezași destoinici că nu vor mai umbla cu cerșutul pe ulițele politiei”¹.

Prinse între interzicerea cerșetoriei și imposibilitatea practică a administrației statului de a-și asuma financiar întreaga cantitate de săraci infirmi sau bolnavi, și nu doar de pe ulițele Bucureștiului, destinele acestora alunecă adesea în registrul tragic. La 29 februarie 1832, *Logofeția pricinilor bisericesti* scria *Direcției Caselor Făcătoare de Bine* „pentru Uța văduva beteaga de amândooă vederile [...] ca să se treacă la catastihul săracilor ce este a se da pe toată luna câte lei 15”². *Direcția* se conformează poruncii forului său tutelar, eliberând solicitantei *bilet* cu care aceasta se va prezenta la vistierie, dar numai după ce *Logofeția pricinilor bisericesti* va fi produs în prealabil un fel de ordin de plată, pe baza căruia vistieria va onora respectivul *bilet*. Șase luni mai târziu, situația văduvei celei oarbe ajunsese dramatică,

„pentru care adăstând săvârșirea punerii la cale pentru cerșători nu s-au împărțit din nici o milă a stăpânirii [...] La care ia întemeindu-și nădejdea n-au mai făcut supărare cu cerere de a se împărții din alte mile și la cheltuielile trebuințelor sale s-au împrumutat pe la unii alții. Acum datornicii cerându-și dreptul lor și ia neavând să plătească caută să-i ia hainile după dânsa. De aceia eforia cu cinste roagă pe cinstita mare logofeție să facă punere la cale pentru aceasta spre a nu rămânea ticăloasa fără mângâiere și neîmpărțită”³.

Logofeția rămâne la fel de insensibilă la tragicul situațiilor concrete ca și la restul demersurilor cu caracter general ale Eforiei. O lună mai târziu, în septembrie 1832 ea răspundea că „asemenea leafă nu poate slobozi logofeția a să da până nu se va pune institutul cerșătorilor la orânduiala ce să cuvine după glăsuirea organicescului regulament”, dar propunea în schimb ca aceasta „să să puie la dele în păstrare până când să va întocmi institutul cerșătorilor și atunci să să puie în lucrare”⁴.

Mila publică este adesea sursă unică de supraviețuire. Iar contemporanii știu că a interzice săracului accesul la pomană, înseamnă fie a-l transforma într-un delincvent, fie, în cazuri extreme, a-l condamna pur și simplu la moarte. *Comisia vâpselii galbine* trimitea la Eforie pe

¹ *Ibidem*, dosar 229/1838, ff. 39-45.

² *Ibidem*, dosar 23/1832. f. 2.

³ *Ibidem*, f. 5.

⁴ *Ibidem*, f. 6.

„înfățișata Maria femeia oloaga [care] s-au găsit de către comisie într-un cărucior cerând și la cercetarea ce i s-au făcut au arătat că se află străină și fără de căpătâi. Comisia o îndreptează către acea cinstită prezenție ca să binevoiască a o trimite la schit Malamuc, căci de nu se va trimite ea este silită a umbla iarăși pe poduri să ceară“¹.

Aceeași comisie, altă dramă:

„Înfățișata Păuna nevolnica găsindu-se preumblându-se în copriusul aceștii vâpsele cu cerșutul și neavând vreun loc sprijinire spre a sa odihnă se trimite prezenției voastre a se înainta la schitul Malamuc [...] căci de nu se va așeza ar putea să moară pe drumuri și comisia nu va fi în răspundere“².

La celălalt capăt al polului social, săracul înțelege greu sau deloc interzicerea unei practici, care asigură adesea supraviețuirea întregii familii. Jalbele pe care săracii le dau la domnie, pentru a fi autorizați să cerșească, folosesc un întreg arsenal de motivații, prin care banii astfel obținuți să capete statut de venit legal. Fie că încercă să cointerezeze statul însuși, înfățișând cerșitul ca sursă de plată a impozitului individual, fie că dau acestei practici un statut provizoriu, de suplimentare a veniturilor necesare pentru tratarea unei boli și numai pe durata acesteia. *Iacov din satul Coada Izvorului sud Prahova* adresa domnului, fără sorți de izbândă, trebuie să spunem, următoarea jalbă:

„Cu plângere arăt Înălțimi voastre că eu am un fiu ca de ani 12 și anume Panait care din păcatele mele și ale lui se află olog târându-se pe șezut, însă numitul fiu s-au făcut frate de cruce cu alt băiat tot asemenea olog cu vârsta de ani 13 și anume Petre ca să umble amândoi să ceară milă spre a putea trăi. Iar în trecutele zile i-au scris pe amândoi ca să-i ducă la Malamuc unde trăiesc și ceilalți cerșitori. Ci fiind luminate Doamne, că sunt sărac desăvârșit cu mulți copii fete și toată nădejdea mea pentru plata capitației și celorlalte necazuri îmi este numai în ceia ce va agonisi mai ser pomenitul meu fiu din mila pravoslavnicilor creștini, de aceia cu plângere mă rog Înălțimii voastre [...] să se erte acești copii rămâind slobozi a se hrăni pe unde se vor putea târa cu căruțul, dându-li-se la mână bileți spre a nu fi supărați“³.

O altă jalbă plecată de la o femeie, catolică convertită la ortodoxie, situație pe care nu uită să o exploateze, mizează pe caracterul temporar al cerșetoriei, pentru care cere să fie autorizați, ea și soțul ei, până la vindecarea bolii de care amândoi suferă:

„Dar fiindcă atât eu cât și soțul meu ne aflăm oameni cu patimă de vederea ochilor și deocamdată până ne vom tămădui ne rugăm milostivirii Înălțimii voastre să vă arătați iobirea de omenire asupra-ne ca să porunciți cinstitei logofeții a bisericestilor a i se da soțului meu un bilet la mână de slobozenie și apărare cu a cere milostenie pe la sfintele biserici dintr-această cinstită politie, ca cu ce vom câștiga să ne căutăm la patima ochilor, cu toate că avem mângâiere hotărâtă pe fieștecare lună lei 15, dar ca niște familiști ce suntem nu ne putem îndestula, ci ne rugăm a i se da un bilet de slobozenie [...] până ne vom da de leac și atunci vom conteni dintru acestea“⁴.

¹ *Ibidem*, dosar 229/1838, f. 82.

² *Ibidem*, f. 101.

³ *Ibidem*, f. 99.

⁴ *Ibidem*, dosar 231/1838, ff. 69-70.

Răspunsul autorităților este și de data aceasta ferm, considerând cererea „cu totul împotriva orânduelilor și voinții înaltei stăpâniri” și propunând ca unică soluție acceptabilă, ca „pe pomenitul cu soția sa să-l trimiță la institutul cerșetorilor ot Malamuc unde acolo va avea și hrana și îmbrăcămintea și toate câte sunt trebuincioase până se vor tămădui”¹. Refuzul categoric al Eforiei pare dublat de o amenințare abia disimulată; inițial în text apare formula *la spital*, pentru ca ulterior ea să fie tăiată și înlocuită cu *institutul cerșetorilor ot Malamuc*. Malamucul însă, nu avea capacitate curativă, apelând el însuși la spital în cazul propriilor internați bolnavi.

Institutul cerșetorilor este un așezământ cu vocații multiple. Oameni singuri foarte bolnavi sau bătrâni cer ei înșiși să fie internați aici. *Ionuță sacatu și striinu sollicita Eforiei*

„un loc de lăcuință la mănăstirea cea orânduită de milostenie și ceva de ale îmbrăcămintei și mâncare”, „că mă aflu neputincios și în mare sărăcie și scăpătăciune încât abia îmi țin ticăloasa viața în oasele cele dosădite de necazuri aflându-mă pe ușile altora și lipsit de hrana vieții cea din toate zilele, încât cât a mirui cinci șase parale la două trei zile de-mi iau o pânișoară de-mi țin și eu viața”².

Ioana fata skidfoliton (plăgi sau ulceratii de culoare închisă, n.n.) jălulia la rândul ei

„ducându-mă la spital cu cartea cinstitei mari logofetii a bisericesti nu m-au priimit supt cuvânt că nu este pat slobod, nimeni la casa lui nu mă primește pentru boala ce o am în trup. Mă rog plecat [...] să mă trimiță la institutul ot schitul Malamuci al cerșetorilor ca să petrec viața acolo până când mă voi face sănătoasă”³.

Petre văcar dintr-un sat din Ilfov, suferind de șase ani de incontinență urinară, bătrân „trecut peste 80 ani” și părăsit de nevastă din pricina bolii sale, cerea

„a fi priimit între ceilalți ce sunt așezați în institutul Malamucu”, căci „spărgându-se țeava pe dedesuptu udu curge când trebuiaște din fire, din care pricină nu poci ținea udu făcându-l supt mine și din pricina aceasta nici unu cu mine în casă nu poate trăi de putoare”⁴.

Uneori oameni disperați din împrejurimile mănăstirii Malamuc reușesc să înșele vigilența îngrijitorului cerșetorilor și, o dată instalați în respectivul institut, refuză să-l mai părăsească. Eforia îl muștră pe îngrijitor, amintindu-i că „nu are voie nici să primească în institut, nici să gonească, dar nici să facă așezare prin raporturi”, atribuții care sunt ale ei în exclusivitate, atrăgându-i atenția ca, „pe viitorime”, episodul să nu se mai repete. În cele din urmă și cu titlu de excepție, faptul împlinit este acceptat ca atare. Cu atât mai mult cu cât situația celor doi nefericiți despre care era vorba, îi înscria necondiționat în categoria celor ce puteau solicita ajutor: un bătrân părăsit de proprii copii, despre care spune ironic

„și unde nădăjduiam ca la bătrânețile mele să mă umbrezu supt mila unui copil văz cele împotriva că m-au părăsit, m-au izgonit din coprinsul lor, se

¹ *Ibidem*.

² *Ibidem*, dosar 170/1835, f. 1.

³ *Ibidem*, f. 2.

⁴ *Ibidem*, f. 3.

vede faptul nu pot suferi boala neputința și beteșegiunea bătrâneților mele și acum mă rog ca un nemernic pe drumuri mai murind de foame“

și un invalid din naștere,

„cu mâna dreaptă strâmbă și uscată, lipsit și de graiu cu un cuvânt slut nepu-
tincios care nu sunt vrednic să-mi petrec viața în puterile omenesti“¹.

Deși adăpostește în primul rând infirmi, institutul cerșetorilor rămâne un sim-
plu azil, fără capacitate curativă. În caz de accidentare a propriilor internați, de
agravare a unor afecțiuni deja cunoscute sau în cazul depistării sifilisului, institu-
tul apelează la Spitalul Filantropia, în primul rând. Transferul bolnavilor de la in-
stitut la spital și din nou la institut presupune un întreg demers administrativ care
implică cele două Eforii, a Caselor Făcătoare de Bine și a Spitalelor, dar și *Logofeția*
bisericeștilor ca for tutelar și decizional principal. Spre „a nu se mai pricinui întârzi-
ere la primirea bolnavilor la spital“, *Logofeția bisericestilor* autorizează în cele din
urmă Eforia Caselor Făcătoare de Bine „pentru asemenea cerșetori ce se va mai
întâmpla a se bolnăvi în institut să se adresarisească de-a dreptul către pomenita
eforie a spitalurilor“².

Ca și în cazul internărilor în institut, internările în spital erau condiționate de
existența paturilor libere. În vara anului 1836, Eforia Spitalelor scria Eforiei Case-
lor Făcătoare de Bine că

„astăzi nu se află paturi slobode fiindcă la spitalul Iubirii de oameni din nu-
mărul de 60 de paturi ce se afla până acum pentru priimirea săracilor bol-
navi, s-au hotărât a rămânea numai o sală de 15 paturi, iar celelalte încăperi
slobode, ca la întâmplare (ferească Dumnezeu) de a se ivi și în acest oraș boala
holerii ce amenință și acest prințipat să se așaze întrânsele bolnavi holericoși“.
Prin urmare îngrijitorul cerșetorilor de la Malamuc primea instrucțiuni ca
„până la vremea slobozirii paturilor din pomenitele spitaluri să se caute po-
meniții bolnavi aici, și vrând Dumnezeu a nu se întinde boala ivită numaide-
cât se va face punere la cale a se trimite pomeniții la spital“³.

Tergiversările și amânările de tot felul, indiferent de motivele invocate, pot
avea însă, din perspectiva bolnavilor, efecte tragice. În august 1837, îngrijitorul
cerșetorilor, care primise undă verde pentru trimiterea a doi bolnavi la spital, înști-
ința Eforia că „pentru zăbava ce s-au făcut de la 16 ale trecutului iunie până la
avgust în 5“, *Ianache bolnav de o tuse foarte rea* „a încetat din viață“⁴.

Care vor fi fost patimile cărora îngrijirile populare rudimentare din institutul
cerșetorilor nu le puteau face față, aflăm răsfoind parte din bogata corespondență
dintre îngrijitorul cerșetorilor, Eforie și *Logofeția bisericestilor*. Uneori documentele
înregistrează accidentul în urma căruia respectivul internat are nevoie de îngrijire
medicală. Ca în cazul unuia *dintre cerșetorii ot mănăstirea Plumbuita* anume *Gheorghe*
croitoru ce are patima epilăpsii, pe care „ajungându-l neputința patimii și până a-l în-
tâmpina cu ajutor alții dintre cei împreună locuitori cu dânsul, și-au fript tâlpile
picioarelor amândouă și pătimește ticălosul foarte rău neavând nici un mijloc de

¹ *Ibidem*, dosar 229/1838, ff. 74-77.

² *Ibidem*, dosar 165/1835, f. 25.

³ *Ibidem*, f. 44.

⁴ *Ibidem*, dosar 210/1837, ff. 9-10.

ajutorință și căutare¹. Alteori, simpla încălzire a vremii, în condițiile igienico-sanitare precare ale timpului, putea duce la agravarea stării pensionarilor de la Malamuc. Ca în cazul unor internați „cu feluri de rane care acum fiindcă s-au încălzit vremea le este mai rău”². Maladiile cel mai des întâlnite sunt ulceratiile și rănile infectate sau sifilisul: „rană pe obraz care îi mănâncă nasul”, „bolnav și cu rană la picior”, „emoraghie pe dinainte”, „boală (patimă) lumească”, „lingoare”, „patimă la inimă”³, „rane vechi care mănâncă foarte rău”, „patimă veche la boașe și dinainte”, „rane și julituri la picioare”⁴, „patimă de trâ[n]ji” (hemoroizi)⁵.

Ieșirea din spital presupunea reîntoarcerea la institutul cerșetorilor care, la rândul său, în cazul celor vindecați, trebuia să caute chezași pentru eliberarea lor definitivă. *Logofeția bisericestilor* transmitea Eforiei instrucțiuni precise în acest sens:

„și alții cei ce se va fi aflând pătimiși și va avea trebuință de căutare cu dohtorii care în urmă după ce se vor însănătoși și vor fi în stare de a se hrăni cu osteneala lor prin mijloacele ce se va cunoaște destoinici a nu se mai preumbla pe ulițe cerșund, să se sloboază”⁶.

Părăsirea institutului cerșetorilor presupunea în mod obligatoriu înregistrarea la Eforie a unei chezășii scrise prin care o altă persoană se angaja, solidar cu internatul, că acesta nu va mai practica cerșetoria („nu va mai cere nici într-o parte de loc și se va lăsa de această meserie”⁷, „iar când se va dovedi că va mai îmbrățișa acea meserie a cerșutului [...] să fiu eu în răspundere”⁸). În plus, chezașul promitea fie că îl va adăposti și hrăni pe cel luat pe chezășie („ce-l voi ținea la casa mea, fiind cunoscut al meu”, „a-l ținea pe pomenitul în casă cu toate cele trebuincioase ale hranii”, „a o lua și a o ținea întru ale sale fără a mai umbla cerșind”, „să-l ia întru ale sale fiind bătrân strein”⁹, etc.), fie că acesta se va apuca de muncă („ci se va hrăni cu munca”¹⁰).

Cererile de eliberare sunt poate cele mai complete descrieri ale unor situații de viață susceptibile să reducă individul la mila publică sau să îl trimită direct la institut, fără a fi neapărat cerșetor profesionist. Pentru a convinge autoritățile de justetea cauzei în slujba căreia se puneau, jălbile de eliberare și biletele de chezășie dau amănunte despre persoana și viața internatului vizat sau despre contextul, adesea considerat abuziv, al reținerii sale de către slujbașii statului.

Cererea de eliberare putea fi făcută de internat însuși sau de chezaș. Una dintre primele cereri de eliberare de la Malamuc este redactată în numele mai multor cerșetori, care „cu jalbă către cinstita eforie cer ca să iasă și să se ducă unde vor putea să se hrănească”¹¹. Atenția pe care autoritățile o acordă reglementării amănunțite a condițiilor de soluționare a acestei cereri, sugerează că eliberarea pe chezășie din foarte probabil proaspătul institut al cerșetorilor era o practică încă nouă. Că

¹ *Ibidem*, dosar 165/1835, f. 1.

² *Ibidem*, f. 20.

³ *Ibidem*, ff. 1, 5, 6, 28.

⁴ *Ibidem*, dosar 210/1837, ff. 1, 5, 9.

⁵ *Ibidem*, dosar 245/1838, f. 1.

⁶ *Ibidem*, dosar 165/1835, f. 23.

⁷ *Ibidem*, dosar 203/1837, f. 57.

⁸ *Ibidem*, dosar 172/1835, f. 127.

⁹ *Ibidem*, ff. 64, 71, 112, 149.

¹⁰ *Ibidem*, dosar 237/1838, f. 2.

¹¹ *Ibidem*, dosar 172/1835, ff. 1-4.

ea va fi devenit uzuală în următorii ani, o demonstrează nu doar cantitatea de cereri, chezășii și bilete de eliberare păstrate până astăzi, ci și simplificarea și standardizarea formularisticii de cancelarie utilizate. Revenind la jalba cerșetorilor de la Malamuc, ei cereau autorităților „să ni se dea o slobozenie a ne duce pe la locurile unde cerem să ne hrănim cum vom putea fiindcă unii dintre noi suntem familiști și nu putem fi într-acest institut“. Jalba era dublată de un legământ că nu vor mai cerși și însoțită de lista solicitanților, unde se specificau și locurile spre care aceștia doreau să se îndrepte:

„Ștefan moșneagu de amândoi ochii orb cu Anica voesc să merg la Niș în ținutul Bilgradului; Mihai Iacov prusianul cu soția lui Nuța voescu să slujesc meșteșugu fierării în politia Bucureștilor; Panait sin Petcu cu soția mea Maria voescu să slujesc cu meșteșugu lumânării la cantor[ă]; Dumitru sin Costea ce am fost ologu de un picior voesc ca să slujesc la stăpânul Manolache Horeanu ot Mahalaua Lucaciu“.

Răspunzând acestei solicitări, transmise ei prin intermediul îngrijitorului cerșetorilor, Eforia simte nevoia să formuleze un set de instrucțiuni amănunțite, semn că noile proceduri nu erau fixate încă nici în mintea îngrijitorului, nici în cea a internaților acestuia, care lua drept bază juridică regulamentul

„unde se povățuiește pentru niște asemenea cerșetori ce se vor îndrepta și vor cere a eși din institut ca să se apuce de muncă, de toți să-ți ții o cnigă întru care să se treacă chezășiile ce vor da când vor eși din institut că se dau datori a se apuca de muncă cu organul meșteșugului ce va fi știind și că nu vor mai cere pe ulițe“.

Condițiile legale de a obține eliberarea din institut par să fie dificil de îndeplinit într-o lume în care doar vecinătatea și contactul permanent, direct cu cel din imediata apropiere sunt creatoare de solidarități autentice. În plus, nu trebuie să uităm că avem a face, în cazul acestui studiu, cu oameni aflați prea adesea la limita subzistenței. Iar a lua pe cineva pe chezășie, presupunea nu doar supravegherea respectivului individ, ca acesta să nu mai cerșească, ci și adăpostirea și hrănirea lui. Raportul îngrijitorului face dovada dificultăților aproape insurmontabile pe care depărtarea și distanțele le creează într-o lume a solidarităților de proximitate: „și au răspuns cei care vor să iasă de aici că aici nu au pe cine da chezaș, iar la București au cunoscuți“. Unii dintre aceștia își găsesc chezaș abia după câțiva ani:

„Cu supunere arăt că eu dimpreună cu soția mea aflându-ne în rândul săracilor de sunt acum mai bine de trei ani am fost și suntem mulțumiți de mila care ni s-au dat și ni se dă până acum pentru care nici un cuvânt nu este destoinic spre lauda măririi lui Dumnezeu, dar fiindcă într-această diiastimă de vreme nu m-au putut cunoaște cei ce au petrecut în viață cu mine, n-am putut face nici o mișcare. Acum dar găsindu-se unul de aproape prieten voește să lucrez dimpreună meșteșugul care îl știu. Cu lacrimi caz la mila cinstitei Prezidenții ca să binevoiască a mă slobozi supt chezășia acestuia“¹.

Chezașul la rândul său era un personaj din vecinătatea institutului, *Tudoran ot Gherghița*, ceea ce sugerează că în anii petrecuți la Malamuc, internații încercau

¹ *Ibidem*, dosar 237/1838, ff. 53-54.

și uneori și reușeau să-și creeze noi solidarități. La fel, *Costandin brutaru ot Gherghița* declara:

„Am luat pe Panait cerșetor și pe Mariia soția lui în chezașia mea să-l țin întru ale mele fără a mai umbla cu cerșutu atât în poliția Bucureștilor cât și în alte părți”¹.

De cele mai multe ori cererile de eliberare se fac de către chezași, care înregistrează, în sprijinul solicitării lor, contextul în care a fost internat în institutul cerșetorilor cel pentru care intervin sau situația personală, de fiecare dată specială, a acestuia. Prezentarea, adesea amănunțită, a tuturor acestor cazuri particulare incriminează de fapt stăpânirea de o sumă întreagă de abuzuri. În zelul ei de a îndepărta un personaj indezirabil din spațiul public, administrația trimitea deseori la Malamuc oameni căsătoriți, bătrâni, bolnavi, infirmi, pe care familiile îi caută în zadar luni sau chiar ani de zile, muncitori mărunți, uneori chiar cu angajamente valabile, în general oameni al căror aspect sugera că cerșitul nu le-ar fi totalmente străin.

Există situații în care familiile acuză explicit stăpânirea de abuzuri comise la adresa rudelor lor bătrâne și bolnave: doi frați dădeau chezașie „să-l ținem în casele noastre să nu-l lăsăm să ceară pe drumuri și pe la biserici” (formulă absolut obligatorie, chiar în cazurile în care autoritățile par să fi comis o eroare) pentru tatăl lor, dispărut cu un an în urmă și identificat în cele din urmă, de cei doi, printre internații de la Malamuc: „pe un tată al nostru anume Hristea de este acum un an și mai bine găsim-l oamenii stăpânirii pe drum l-au luat și l-au dus la schitu Malamucu unde șăd cerșetori, supt ce cuvânt nu știm”². Uneori, zelul excesiv al slujbașilor stăpânirii și graba oarbă cu care aceștia alcătuiesc listele de săraci recomandați spre internare, stârnesc indignarea familiilor puse astfel pe drumuri pentru recuperarea rudelor lor bătrâne și bolnave, ca în cazul unei plecate jalbe

„pentru soră-mea femeia anume Safta ce se află dusă și în popreală ținută la Malamuc în diastimă de vreme de două luni luată cu sila de pe drum care această silnică dusă a ei este din pârâciunea epistaților și a vătășeilor că pârâta nu se vede a umbla prin uliță cerând ca ceilalți cerșetori și fără dreptate este dusă la mai sus pomenitul loc”³.

O altă jăluitoare se adresa

„cinstitei eforii ca să se milostivească asupra noastră să dea poruncă către dumnealui iconomu mănăstirii Malamuc ca să trimiță pe maica mea anume Mariia țiganca unguoica ce la 3 ale următoarei s-au ridicat de către dumnealui iconomu văzând două mueri murdare umblând prin poliție și dumnealui au socotit că va fi cerșitoare. Apoi eu n-oi suferi asemenea negoț, fiindcă mă aflu cu stare de hrană pe maică-mea”⁴.

Întotdeauna când se ajunge în astfel de situații, solicitantii își justifică cererea prin legăturile de solidaritate familială, care recomandă și impun în egală măsură, asumarea rudelor bătrâne sau bolnave. Trei frați, dintre care unul preot, iar altul

¹ *Ibidem*, f. 62.

² *Ibidem*, ff. 43-44.

³ *Ibidem*, dosar 172/1835, f. 186.

⁴ *Ibidem*, dosar 203/1837, f. 49.

epitrop al bisericii pomenite în documentul următor, reclamau internarea, cel puțin curioasă, a unei mătuși a lor:

„Fierbinte facem jăluire pentru că în chilia bisericii aflându-se o mătușă a noastră oarbă fiind de ochi ne-am pomenit din porunca înaltei stăpâniri că au rădicat de au dus la mănăstirea Malamuci spre hrana vieții ei, însă pentru aceasta fierbinte facem jăluire înaltei stăpâniri ca să binevoiască de a dăruia această mătușă a noastră a se aduce iarăși în chilia bisericii fiind rubedenia noastră și pentru a ei hrană suntem noi de a o ținea”¹.

La fel, *Raiciu cizmarul ot mahalaua Silivestru* solicita eliberarea unchiului său:

„Este vreo câțeva vreme de când au adunat stăpânirea cerșetorii și i-au trimis la Malamuc unde între ceilalți au luat și pe un biet unchi al meu [...] care se află și astăzi acolo. Deci pentru că unchiu-meu mă are rudă pe mine și are unde ședea cu pârae de lacrimi mă rog [...] ca să sloboază pe bietu unchi-meu și eu dau chezășie unde mi se va porunci că el nu va mai eși din casă nicăierea pentru că eu cu negoțu meu sunt destoinic a-l hrăni și a-l ținea în casa mea până la sfârșitul vieții sale”².

Bătrâni îngrijiiți în mod normal corect de propriile familii, dar scăpați ocazional de sub supravegherea acestora, se preumblă singuri pe străzi, expunându-se pericolului de a fi ridicați de slujbași. Uneori avem a face cu vârstnici lipsiți deja de discernământ, alteori cu personaje plecate de acasă în urma unor insignifiante conflicte domestice. Câțiva mahalagii susțineau cererea celor doi fii și a celor doi gineri de eliberare a Mariei, mama respectiv soacra lor, pe care vătășii o găsiseră probabil întâmplător pe uliță, după ce se certase cu una dintre fiice:

„Noi cei mai jos iscăliți supuși arătăm Mării voastre după știința ce avem pentru Mariia unguroaica ce acum se află cu șederea în vecinătatea noastră [...], care se află văduvă ca la 20 de ani trecuți având și doi feciori ai ei însurați cu casele lor toți întru această mahala și doo fete măritate care și pe dânșii vedem că sunt oameni muncitori și de ispravă, apoi în trecuta săptămână vrând a certa Mariia de mai sus fii-sa au plecat de acasă să se ducă în târg după treaba ei, apoi vătășii din mahala ei au întâlnit-o pe uliță și i-ar fi zis că umblă după cerut cu alți cerșitori și deodată au luat-o și au dat-o în mâinile ipistaților și au trimis-o la Malamuc dimpreună cu alți. Apoi acum înțelegând că se află acolo rugăm [...] a porunci și a înștiința pe cinstiții boieri cei ce privesc asupra acestor pricini de a o slobozi de acolo a nu mai fi înstreinată de copiii ei, iar noi doi feciori și doi gineri ai numitei ne vom însărcina s-o căutăm în toată viața ei pentru care ne dăm și chizași pentru noi pe cei mai jos iscăliți într-acest înscris, iar împotriva de vom urma să fim în răsplătire noi toți”³.

Tudor precupețu din mahalaua Spirea Veche, dă chezășie, „jăluind cu lacrimi”, „pentru părintele meu anume Stanciu tată bun fiindu-mi și aflându-se bătrân ticălos peste 80 de ani pân au rămas orb fără vedere și după a lui ticăloșie acuma sâmbată la moși s-au îndemnat cu alți și nefiind noi acasă de s-au dus la pomană la Doamna Brâncoveanca de unde l-au luat și l-au trimis la sfânta mănăstire Malamucu”; jalba

¹ *Ibidem*, dosar 172/1835, f. 27.

² *Ibidem*, f. 206.

³ *Ibidem*, dosar, 203/1837, f. 58.

fiului ce-și caută părintele apelează de astă dată, nu la capacitatea economică a familiei sau la statutul social al acesteia, ci la milenara ecuație creștină a faptelor bune și a celor rele, răspunzătoare în cele din urmă pentru damnarea sau răscumpărarea eternă a fiecărui individ: „și după a lui ticăloșie și bătrânețe frica mea este că va muri acolo și eu ca să nu rămâi însărcinat cu păcatele caz la bună milostivirea Înălțimii Tale”¹. Și în acest caz, ca și în cazul precedent, familia este ținută să își asume un rol de gardian efectiv al propriilor membri, definiți nu doar prin apartenența la un grup, ci și la un spațiu domestic bine delimitat.

Tot de la poarta Brâncovenicii (Așezămintele Brâncovenesti), loc binecunoscut în peisajul bucureștean pentru diferitele forme de binefacere care se consumau în preajma sa, fusese ridicată și *Nastasia cerșetoarea bătrâna, fata Ușii*, al cărei caz ne-a atras atenția mai cu seamă prin sensibilitatea, unică în peisajul care alcătuiește obiectul acestui studiu, a unuia dintre documentele care îl compun, scrisoarea prin care mama îi cere fiicei să facă pentru ea zapis de chezășie:

„Cu părintească dragoste, eu nu lipsesc a face cuvenita cercetare pentru fericirea sănătății că aflându-te sănătoasă pe deplin să mă bucur și să te rog Ușică să faci un zapis din mahalala iscăliți și vreo trei mahalagii pentru chezășie și să faci și o jalbă și să te duci cu amândoa la eforia caselor făcătoare de bine pe podul calicilor unde se dă lefile la văduve și copiii de la cutie ca să mă sloboază că pe mine m-au prins arnăut de la comisie la poarta Brâncovenicii și m-au luat și acum mă aflu la institut ot schit Malamucu că până n-ai face așa, într-alt chip nu putem a mă scoate”².

Care era ponderea săracilor reținuți în preajma Așezămintelor Brâncovenesti, comparativ cu cei reținuți pe ulițele bucureștene nu știm și nu vom ști probabil niciodată. Totuși prezența repetată a slujbașilor stăpânirii în acest spațiu, fie aleatoriu, fie în zile pe care calendarul bisericesc le desemnează clar de distribuții rituale de pomeni (sâmbăta, de exemplu), ar putea sugera un anume efort al autorităților de îndepărtare a săracului de locurile tradiționale unde se împărțea pomana, și a acesteia, ca inițiativă privată, de spațiul public. Ceea ce nu presupune o contestare a gestului caritabil, ci o încercare de disciplinare, de raționalizare a acestuia, prin canalizarea lui fie direct spre instituțiile și așezămintele de binefacere, fie spre Biserică, permanent persuadată de autoritățile laice să participe financiar la opera de binefacere.

Nu doar bătrânii, ci și bolnavii din rândul oamenilor simpli se expun pericolului trimiterii la Malamuc, în măsura în care sunt surprinși neînsoțiți pe străzi sau în pridvoarele bisericilor. Boala, handicapul și sărăcia demonstrată de aspectul fizic al unui individ, fac din acesta un candidat sigur la reclusiune forțată. Chiar și atunci când nu este surprins efectiv în flagrant de cerșetorie. O mamă cerea să îi fie eliberată fiica bolnavă, ridicată, după cum sugerează documentul, chiar din preajma casei:

„Fiindcă după păcatele mele am o copilă anume Mariia și fiind cam zmintită din scaunul minții și epistatul mahalalei Cișmelii au prins-o și au trimis-o în fiare legată luându-o de la casa mea și au dus-o la Balamuci cu ceilalți creșetori. Și pentru că poate să se prăpădească necăutată mă rog a se

¹ *Ibidem*, dosar, 172/1835, f. 100.

² *Ibidem*, dosar, 203/1837, f. 7^v.

face pomană a se slobozi și să mi-o aducă a o căuta cu sfințele biserici că doar se va tămădui că nu mai am alt copil”¹.

Serdar Petrescu, stăpânul moșiei Popești sud Vlașca, se adresa Eforiei „pentru Maria fămeia acestui Radu țiganul meu”, căci aceasta

„aflându-se în patimă au venit în trecutele zile la București să se caute și nu s-au mai întors. Iar acum cercetând pentru dânsa bărbatul ei, îmi spune că a dovedit-o trimisă din porunca stăpânirii la Malamuc ținându-se la popreală cu cerșetorii ce sunt acolo. Și după a bărbatului înțelegere supărând pe domnia ta mi s-au zis ca să dau eu dovadă pentru slobozirea Marii: De va fi adevarat te rog domnia mea să i se dea poruncă a merge să-și ia muerea sa să se întorcă la sălașul lor în satul Popești fiind țigani ai mei și nu va mai fi sloboadă să se preumbe după capul ei pentru boala sa”².

La fel se întâmplă în cazul unui personaj, ale cărui singure culpe aparente vor fi fost handicapul și sărăcia:

„Cu lacrimi fierbinți jăluiesc că eu ticăloasa aflându-mă în căsătorie cu un Ioan ticălos cu mâinile tăete la care este și trecut la înalta stăpânire de a lui ticăloșie [...] de trei luni de zile trecute mergând ticălos soțu meu la piața Hereschii ca să cumpere oareșice de ale mâncării așa s-au și pomenit rădicându-l făcându-se și surghiun la mănăstirea Balamucu și de atunci până acum eu ticăloasa rămânând muritoare de foame cu copiii; cu lacrimi fierbinți alerg la limanul înaltei stăpâniri ca să se sloboază pomenitul ticălos dintr-acel surghiun, dând și cheazășie pentru al său credetu, că nu va mai cere prin orașu politiei, fără decât a lui dreaptă leafă cea slobozită de înalta stăpânire spre hrana vieții sale”³.

Cazurile de acest fel nu sunt singulare. Din perspectiva autorităților, handicapul atrăgea suspiciunea de cerșetorie pentru că neputința fizică vădită legitimă în mod tradițional apelul la mila publică. Atunci însă când sunt reținuți infirmi familiști, comunitatea intervine pentru eliberarea acestora, acuzându-i pe slujbașii stăpânirii de exces de zel și de încălcarea prevederilor legale, precum în cazul preoților și mahalagiilor din mahalaua Pantelimonului, care *adevereau* pentru vecinul lor:

„Stan ologu și orbu de ochi soțul Marinii muncitoarea [...] având doi băieți și o fată nevârsnici și pentru că porunca stăpânirii au fost să se strângă orbii și ologii numai cei ce sunt fără copii și fără neveste s-au făcut greșală de s-au luat și acest mai sus numit ticălos și acum plânge nevasta și copiii pe drumuri dorind ca să-l aibă lângă dânsii”. Chiar și așa, soția lui este obligată să dea cheazășie că „nu-l va mai lăsa să îmbrățișeze meseria cerșutului”⁴.

Cerșetoria rămâne totuși o practică destul de des întâlnită la nivel popular, mai ales atunci când este practică pasiv sau în proximitatea spațiului religios, care nu doar cauționează, ci și impune gestul caritabil. În general, nu se contestă faptul că respectivul a cerșit, dar se subliniază caracterul ocazional al acestui gest,

¹ *Ibidem*, dosar, 172/1835, f. 67.

² *Ibidem*, dosar 203/1837, f. 35.

³ *Ibidem*, f. 52.

⁴ *Ibidem*, dosar 172/1835, ff. 184; 212.

care demonstrează autorităților că nu se află în prezența unui profesionist al milei publice. Mahalagii din Precupeții Noi se puneau chezași

„pentru Stan Bălan cerșetorul [...] beteagu ce se află trimis la schitu Malamuc, că nu s-au aflat din mică copilărie cerșind pe la uliți sau pe la biserici, ce s-au hrănit cu copiii învățându-i la casa lui până acum, ci și de acum înainte tot cu aceasta hrană se va hăni, cu învățătura de copii, [...], iar de se va dovedi de aici înainte cu vreo numire de cerșit vom fi în răspundere”¹.

Documentele înregistrează și uneori descriu destul de amănunțit situații excepționale temporare în care apelul la mila creștinească se transformă în unică soluție de supraviețuire. Ele pot fi determinate de traversarea unor perioade de sărăcie extremă la nivelul întregii familii (mai ales în cazul văduvelor) sau a unor momente de disoluție a solidarităților familiale pricinuite de despărțirea, îndepărtarea temporară sau îmbolnăvirea altor membri ai familiei. Odată depășite, fie și numai parțial, situațiile respective, solidaritățile de familie tind să se refacă, iar cei îndepărtați temporar sunt recuperați.

O văduvă recăsătorită își cere înapoi fiul orb și cerșetor, pentru că noua situație familială i-ar permite întreținerea acestuia. Soțul de-al doilea al femeii, *Marin căruțașul*, dădea următorul înscris:

„Pentru că eu acum țin în căsătorie pe llinca muma numitului m-am îndatorat [...] a-l ținea și pe pomenitul în casă cu toate cele trebuincioase ale hranei spre a nu mai umbla cu cerșutu, iar când împotrivă se va dovedi atunci să fiu dator ca să-l dau la cinstita direcție și cu a mea cheltuială să-l trimită iarăși la schitul Malamuc”.

Cazul atrage atenția prin faptul că feciorul însuși pare să refuze revenirea lângă mama sa în noul ei cămin, acuzând-o că este interesată doar în obținerea pensiei pe care el, ca infirm cu familie, ar fi căpătat-o de la stăpânire. Atitudinea băiatului atrage o mică anchetă a autorităților care, paradoxal, confirmă ipoteza acestuia și sărăcia extremă a mamei („ci se înțelege că-l cere să-l ia numita ca să i se facă și pensie, iar nu să-l ție într-o ale sale că stare nu are a-l ținea într-o ale sale”²), dar dispune eliberarea fiului pe motiv că fiind deja înregistrată chezașia soțului de al doilea, fusese întocmit și biletul de eliberare.

În cazul cuplurilor de oameni săraci, absența temporară a unuia dintre soți, agravată de boli sau infirmități, poate avea efecte cutremurătoare pentru cel de-al doilea partener, redus practic la mila publică. O femeie oarbă, ce trăia împreună cu însoțitoarea ei din cerșit, este căutată de soțul său, care, plecat în călătorie (fără a ni se dezvălui motivele acestei călătorii) și-a prelungit absența din cauza unei boli survenite pe drum:

„Este peste un an de când soția mea Păuna cu femeia Smaranda de aici după lipsire de vederea ochilor o trăgea femeia de căpăta de pe la creștini. Așa când s-au strâns cerșetorii de s-au trimis la mănăstirea Mărcuții s-au luat și aceste suflete: De acolo s-au trimis la Malamuc împreună cu ceilalți. Ci fiindcă când au cerșit eu m-am întâmplat bolnav și la loc depărtat, iar acum din mila lui Dumnezeu eu m-am mai îndreptat, fac rugăciune a fi cinstită

¹ *Ibidem*, dosar 203/1837, ff. 37-38.

² *Ibidem*, dosar 172/1835, ff. 61, 71-72.

poruncă de a mi se slobozi soția și femeia spre căutarea ei la halul ce se află neputând a o mai lăsa în rătăcire, pentru care dau și iscălitură că nu va mai umbla spre cerșut¹.

Un alt fel de destrămare, de această dată definitivă, a familiei, aceleași urmări dramatice:

„Cu lacrimi fierbinți jăluiesc milostivirii Mării Tale că eu având o nepoată a mea anume Ilinca și cu bărbatul său de netraitul rău ce l-au avut s-au bolnăvit cu totul încât au ajuns pe drumuri necăutăți nici de bărbatul său nici de către mine fiindcă eu în vremea când s-au bolnăvit am fost dusă la Cerneți și am zăbovit doi ani și jumătate acolo având mare trebuință; și bărbatul său dacă au văzut că s-au bolnăvit n-au mai căutat-o nici dânsul ci și-au luat țiitoare care-a avut-o și mai nainte și el de ea n-au mai căutat ci au lăsat-o și cu două fete una de opt ani și jumătate și alta de patru ani și eu dacă am venit de acolo am găsit-o rădicată la balamuc [!] cu ceilalți milogi fiindcă n-au avut căutare de către nimenea, dar văzând stăpânirea cum că se prăpădește și moare de foame pe drumuri dimpreună și cu copiii s-au îndurat și au dat-o la milă, dar acum fiindcă eu am venit acum aici plecată mă rog milostivirii mării tale ca să se dea supt chezășia mea fiindcă sunt cu casa mea și nu va mai cere de acum înainte².

Uneori chiar săraci muncitori sunt expuși riscului de a fi reținuți de autorități și internați la Malamuc sau la Mărcuța. Simpla înfățișare care trădează sărăcia sau apartenența la o categorie etno-socială în general pauperă și marginală (țigani), dormitul în stradă, o boală recent survenită sau banala deplasare în căutare de lucru sunt privite cu circumspecție de slujbași. *Agenția chesaro-crăiască* la București, intervenea pentru o țigancă sudită austriacă originară din Brașov, „care și să hrănește cu lucru șezând la fii-sa aici, nu este cerșetoare și asemenea supusă rău s-au apucat de cei orânduși. De aceia și să face pohtire a se binevoi de a se slobozi numita sudită³. Într-un alt caz, *Ioniță băcanul împreună cu alți mahalagii* dădeau următoarea chezășie:

„Aflându-se venit la lucru un Alexandru muncitor din sud Vâlcea pe care găsindu-se de către stăpânire adormit pe drumul uliții pe dată l-au și aridicat cu numire că este între cerșetori și se află acum la balamuc între ceilalți nevolnici și fiindcă el este muncitor precum mai sus arătăm [...] plătește și dajdiia cu lăcuiorii satului din pomenitul județ. De aceia plecat mă rog să fie luminată poruncă să se sloboază supt a mea chezășie ca să se ducă la locul său căci acolo se prăpădește om zdravăn fiind⁴.

La fel *jupân Tudorache dogarul împreună cu mahalagii și preoții din mahalaua Dichii* dădeau chezășie: „pentru un Ilie sin Preda ce au hălăduit pe la noi ca la 8 ani fiind om muncitor [...] noi îl știm că nu este om așa neputincios⁵.

Constantin plugarul din mahalaua Spirea se punea chezaș cerând eliberarea unui om pe care îl avusese angajat la muncă și care între timp se îmbolnăvisese:

¹ *Ibidem*, dosar 203/1837, f. 2.

² *Ibidem*, dosar 237/1838, f. 8.

³ *Ibidem*, dosar 172/1835, f. 175.

⁴ *Ibidem*, dosar 237/1838, ff. 28-29.

⁵ *Ibidem*, f. 51.

„Aflându-se un Marin muncitoru striin aici la mine acasă au căzut într-o patimă de boală și ducându-se la Sf. Vineri ca să cază la daruri și de acolo s-au luat și s-au trimis la schitu Balamucu unde se află și până astăzi”¹.

Iar un sătean din Balotești, Ilfov, își căuta fratele pierdut,

„anume Radu carele preumblându-se după muncă p-aici pân București și îmbolnăvindu-se s-au rădicat împreună cu alți cerșitori încă din anul trecut ducându-se la schitul Malamuc și pentru că acum l-am dovedit mă rog ca să se sloboază pe chezașia mea pentru care mă îndatorez că îl voi ținea pe lângă mine la casa mea unde mă aflu lăcuitor [...] și mă leg că nu va umbla niciodată după cerșut, ci se va hrăni cu munca lui, iar împotriva dovedindu-se eu voi fi răspunzător”².

Chezașii pot fi rude sau persoane cunoscute, pentru care a lucrat internatul, sau pe moșia căruia locuiește în cazul celor care nu erau din București. În ceea ce îi privește pe beneficiarii chezașiei respective, uneori e vorba de oameni angajați la momentul când au fost ridicați, alteori doar de foști angajați, dar pe care foștii stăpâni la rândul lor nu îi consideră cerșetori, îi cauționează cu încrederea lor și se pun martori că aceștia nu fac din cerșit o meserie. Chezașia, întotdeauna confirmată de preoți și de vecini, se constituie într-o formă de solidaritate umană și socială autentică. Ea dă seamă de sensurile profunde ale relației individ-comunitate într-o lume în care prevalența clară a celei de-a doua asupra celui dintâi ni se dezvăluie, de această dată, nu prin constrângere, ci prin sprijin.

Dacă e rudă, chezașul se angajează să răspundă personal, fără ca formula să precizeze cum se manifestă concret răspunderea („iar de va fi împotriva următor să fiu eu supt răspundere”; „de acum înainte oricând se va mai dovedi că va mai cere atunci să fiu eu răspunzător”; „apoi împotriva dovedindu-se că va mai umbla cerșund să fiu eu osândit în locul pomenitului”). În cazul chezașilor străini de familie, în general, aceștia confirmau doar că cel pentru care depuneau mărturie nu va mai cerși, întrucât este apt de muncă. De multe ori era prevăzută obligația ca în caz de recidivă să îl trimită pe acesta înapoi la institut pe propria cheltuială („cu a mea cheltuială atunci să se trimită la schitul Malamuc”). Aceeași cheltuială este prevăzută explicit și în cazul unui tată vitreg. Este foarte probabil ca și responsabilitatea chezașului membru al familiei să fi constat în aceeași obligație de a plăti cheltuielile de internare (de fapt de transport până la institutul cerșetorilor), care nu este însă menționată textual, pentru că oricum familia se însărcina cu întreținerea individului eliberat pe chezașie. Pe de altă parte, atunci când chezașia este dată de un personaj care nu aparține mediului popular, stăpân de moșie sau orășean știutor de carte, care-și semnează singur înscrisurile, iar acestea sunt acceptate de stăpânire fără mărturiile suplimentare ale mahalagiilor sau preoților, ea nu mai face referire la respectivele cheltuieli, înregistrând doar desolidarizarea chezașului de chezașuitul său în caz de recidivă.

Pentru un *Gheorghe schiopu* se pune chezaș stăpânul său „că el aflându-se stupar la stupii miei văz că acum s-au trimis la Balamuc împreună cu nevolnicii”³. Pentru *Tudorsin Ion unguoreanu ot Mihai Vodă*, amenințat să fie trimis „la institutul

¹ *Ibidem*, dosar 172/1835, f. 159.

² *Ibidem*, dosar 237/1838, f. 2.

³ *Ibidem*, dosar 172/1835, f. 137.

cerșetorilor de la schitul Malamucu fiindcă l-au găsit cerșind prin biserici și pe ulițe“, stăpânul său întărește că „este băgat slugă la mine“ și dă „chezășie că nu va mai umbla cu cerșutul [...] ci oricând se va mai dovedi că va mai umbla cu cerșutu atunci să se ridice de către cinstita stăpânire și să se trimită la Malamuc“¹. Exemple de alte chezășii de stăpâni pe slugă au ca protagoniști pe „Bucura unguroiaca ce s-au aflat în casa mea [...] eu să fiu dator să o dau ca să se ridice“ sau „o femeie anume Safta ce au fost la mine slujnică în anii trecuți [...] pe viitorime nu va mai umbla [...] altfel să se ridice“ sau altă „Safta sin Chiriță cu bubă albă [...] care mai nainte vreme au fost slujnică la mine“².

În general Eforia accepta chezășiiile propuse, fiind interesată în eliberarea locurilor din institut. Între numeroasele pricini înregistrate în dosarele fondului Eforiei am întâlnit un singur caz în care chezășia nu este acceptată, fără a se indica însă motive clare. Ele țin probabil de faptul că cei care se puneau chezași fiind din satul, chiar schitul Malamuc, nu prezentau suficiente garanții în ochii autorităților, cunoscându-i pe cei pe care încercau să îi ajute de puțină vreme și neavând nici un fel de relație specială cu aceștia. *Panait sin Petcu cu soția sa Maria* voiau să slujească „cu meșteșugu lumânării la cantor(ă)“, dând chezaș pe un *Șerban croitorul* din satul Malamuc, cu întăritura suptocârmuirii plășii Gherghița. La fel „pentru un cerșetor Nicola moldoveanu ce este între cerșetori dă zăpis un Ioan dascălu ce este aici la schitul Malamucu ca să-l ia întru ale sale fiind bătrân strein“. În ambele cazuri Eforia cere îngrijitorului ca „pe viitorime să nu mai primească asemenea chezași“³, iar în primul chiar refuză eliberarea. Al doilea caz se rezolvă în favoarea solicitantului, dar numai după ce acesta amenințase că se va spânzura:

„Unu din cerșetori, anume Niculai Moldoveanu ce este aici în institut [după] chezășia ce au dat-o că nu va mai cere ci va fi și el în rândul muncitorilor hrănindu-se cu munca, ci văzând că nu i se sloboade voe a eși din institut mi-au zis că într-o dimineață îl voi găsi spânzurat“⁴.

Ca orice demers administrativ și eliberările erau, așadar, supuse aceluiași ter-giversări, care grevau, din păcate, întreaga activitate a Eforiei.

Odată acceptate și înregistrate chezășiiile, Eforia emitea o poruncă de elibere care către îngrijitorul cerșetorilor și anunța în egală măsură Agia Bucureștilor

„totodată fiind rugată să binevoiască a porunci cui se cuvine să privegheze ca ivindu-se asemenea fețe cu cerșutul pe la biserici și ulițe îndată să-i trimită împreună cu chezașii lor aici la cancelaria eforiei, căci au urmat împotriva“⁵.

Numeroasele exemple citate în paginile anterioare și-au propus nu doar să descrie aspecte de viață cotidiană la nivelul unui palier social adesea slab reprezentat documentar, ci și să măsoare distanța dintre teorie și practică, în cazul unei instituții cu valențe multiple și deseori divergente. Deși cerșitul fusese în dese rânduri interzis, încă din ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea, *institutul cerșetorilor* este, în deceniul al treilea al secolului al XIX-lea, o inovație instituțională. Beneficiarii *Epitropiei obștirilor*, care își asumase la sfârșitul secolului al XVIII-lea anumite formule de

¹ *Ibidem*, f. 9.

² *Ibidem*, ff. 31, 49, 58.

³ *Ibidem*, ff. 149-153.

⁴ *Ibidem*, f. 170.

⁵ *Ibidem*, f. 147.

asistare girate de domnie, fuseseră în principal scăpătații sau văduvele și orfanii lor. Chiar dacă în timpul epidemiilor de ciumă, cerșetorii fuseseră uneori trimiși pe la mănăstiri, măsura era temporară și nu presupunea nici un fel de organizare specială. De la aceste inițiative punctuale, *institutul cerșetorilor*, moștenește doar plasa-rea într-o mănăstire și aceea teoretic, cel puțin, cu titlu de provizorat.

Așezământ cu vocație ambivalentă, între azil și închisoare corecțională, *institutul cerșetorilor* este totuși perceput de contemporanii lui, slujbași și internați în egală măsură, mai accentuat coercitiv decât asistențial (formule din categoria „loc de îndreptare”, „surghiun/popreală la Malamuc”, etc.). La nivelul celor care îl vor fi imaginat, acest fapt era determinat de criminalizarea treptată a cerșitului, asimilat deja unei meserii ilicite. La nivel popular, el nu e lipsit de legătură cu abuzurile și ilegalitățile cărora le dădeau naștere operațiunile de îndepărtare ale cerșetorilor de pe străzi și din preajma bisericilor.

Înființat în baza unui regulament minuțios redactat, *institutul cerșetorilor* devine în practică un calc nu tocmai corect al propriului tipar legal. Fără atelierele prevăzute în proiect, fără doctor, fără preot chiar uneori, deși funcționa în incinta unor mănăstiri, adăpostind între zidurile sale cerșetori familisti sau chiar familii de cerșetori sau permițând uneori concubinajul propriilor internați, *institutul cerșetorilor* rămâne un proiect perfect deschis noilor experimente în materie din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.